

Türkiye’de İdari Coğrafya Analizi Çalışmaları

Zeki KODAY*

İdari Coğrafya Çalışmaları

Ülkemizde yapılan idari coğrafya çalışmaları yakın zamanlara kadar yok denecek kadar az iken, son yıllarda birçok çalışma yapılmıştır. Bu eserde sadece coğrafyacıların yaptığı idari coğrafya çalışmaları tarih sırasına göre değerlendirmeye alınmıştır. Ancak yayın aşamasında olan veya bizlerin tespit edemediği çalışmalara burada yer verilmemiştir.

Türkiye’de idari coğrafya üzerine ilk çalışmayı 1961 yılında Besim Darkot yapmıştır. Coğrafyanın, “salt-bilim” karakterli dalları yanında eşit şartlarda yer alması bile, idari coğrafyanın memleketi idare edenlere, maliye ve iktisatçılara, sanayi ve ticaretle uğraşanlara, bir kelime ile memleketi yakından tanımak isteyenlere bilgi vermek suretiyle büyük faydalar sağlayacağı tabiidir. Hatta bir bakımdan, idari coğrafyanın sağladığı bilgilerin yalnız pratik olmakla kalmayıp bilimsel özellikler de taşıdığını söylemek mümkündür. İsminden de anlaşılacağı gibi coğrafyanın bu dalında yeryüzünde siyasi birimler meydana getiren varlıklar (devlet) idari bölümleri bakımından incelenir. Bu inceleme, muhtelif siyasi birimleri karşılaştırmak şeklinde yapılabilir. Bilindiği gibi ülkemizdeki idari taksimat “mülki taksimat” il (vilayet) olduğundan illerin tek tek ele alınarak incelenmesi ülkemizin idari coğrafyasının daha iyi anlaşılması bakımından büyük önem taşımaktadır.

Ali Özçağlar, idari coğrafya üzerine birçok çalışma yapmış olup ülkemizde idari coğrafya çalışması denildiğinde ilk akla gelen isimlerin başında gelmektedir. Özçağlar, ilk olarak 1996 yılında “Türkiye’nin İdari Coğrafya Bakımından Köy, Bucak, İlçe, İl ve Belde Kavramları Üzerine Düşünceler” adlı çalışmasını

* Prof. Dr. Atatürk Üniversitesi, zkoday@atauni.edu.tr, Orcid: 0000-0002-2126-9573.

A.Ü.D.T.C.F. *Coğrafya Araştırmalar Dergisi*'nin 12. sayısında yayınlamıştır. Bu çalışma sayesinde ülkemizde sık sık karıştırılan veya yanlışlıkla birbirinin yerine kullanılan köy, bucak, ilçe, il ve belde kavramları örneklerle ayrıntılı bir şekilde ortaya konulmuştur.

Özçağlar 1997 yılında ülkemizde belediyesi bulunan yerleşmeleri, *Türkiye'de Belediye Örgütlü Yerleşmeler* adlı kitapta toplamıştır. Bu kitabında ülkemizde belediye kurulması için gerekli şartların neler olduğunu, hangi yerleşmelerde belediye teşkilatlarının bulunduğunu ve bu belediyelerin hangi tarihte kurulduğunu belirtmiştir.

2004'te Handan Arslan tarafından "Akçadağ İlçesinin İdari Bölünüşündeki Gelişmeler" adlı çalışmada Malatya iline bağlı Akçadağ'ın tarihi bir yerleşme olduğu ve Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet'ten sonraki idari taksimatındaki değişiklikler ayrıntılı bir şekilde ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2004'te Selver Özözen Kahraman'ın "Türkiye'de Yerleşim Birimlerinde İdari Statü Değişikliğinin Seçimlere Yansıması" konulu çalışmasında idari statü değişikliği sadece seçimler ile ilgisi araştırılmıştır. Bu çalışmada çok geniş zaman ve mekâna yayılabilen bu değişimlerden sadece ilçe-il değişiminin seçim bölgelerine yansımaları üzerinde durulmuştur. Türkiye'de özellikle 1980 yılından sonra hızlı bir idari değişim söz konusu olduğu, 1985 yılında 67 il ve 580 ilçe (merkez ilçeler hariç) bulunurken, bu rakamın 2000 yılında 81 il ve 850 ilçeye çıktığı belirtilmiştir. Böylece paylaşılacak milletvekili ve belediye başkanlığı sayıları artmıştır. Bu çalışmada 1989-1999 arasında il olan 14 yerleşmede, seçim sonuçlarını etkileyen faktörler, il olmadan önce ve sonra bağlı buldukları idari alanlar, seçim çevresi değişiklikleri, temsil durumları, birinci parti değişimi, çıkardıkları milletvekili sayıları ve bu illerin Türkiye seçim coğrafyası içindeki yerleri belirlenmeye çalışılmıştır. 2002 Genel Seçimleri bazında yeni iller ile diğerlerinin temsil edilme durumları kıyaslanmıştır.

Özçağlar 2005 yılında "Türkiye'de Mülk İdare Bölümlerinin İdari Coğrafya Analizi" adlı çalışmasını yapmıştır. Bu çalışmada ülkemiz idari bölünüşünün iller, ilçeler ve köylerden oluştuğu belirtilmiştir. Köylerin ilçeleri, ilçelerin illeri, illerinde Türkiye'yi oluşturduğu ve bu oluşumun bir arı kovanındaki bal peteğine benzediğini belirtmiştir. Doğal olarak yapılan bu idari analiz çalışmaları sayesinde karıştırılan veya yanlış kullanılan kavramlar da yavaş yavaş azalmaya başlamıştır.

Hulusi Karagel 2008 yılında tamamladığı "Türkiye de İdari Alanların Belirlenmesi ve Sorunları Sumbas Örneği" başlıklı doktora çalışmasında idari alanların belirlenmesiyle ilgili sorunlar ve idari alan oluşturmanın ülkeye maliyeti gibi konuları ortaya koymuştur.

Zeki Koday 2008'de "Erzurum İlinin İdari Coğrafya Analizi" adlı çalışmasını Kübra Erhan'la birlikte yapmıştır. Bu çalışmada Erzurum ilinin yüzölçümü, nüfus miktarı ve nüfus yoğunlukları hem komşu illerle hem de il içerisinde ilçelere göre

incelenmiştir. Büyükşehir olan Erzurum ilinde valilik binasından itibaren 20 km çapındaki alanın büyükşehir sınırları içerisinde kaldığı bu sınır içerisindeki köylerin mahalleye dönüştüğü ve kentsel alan sınırları içerisinde yer aldığı belirtilmiştir. Ayrıca Erzurum ilindeki kentsel ve kırsal alanlar harita üzerinde gösterilmiş olup büyükşehirle ilgili karıştırılan bazı konular açıklanmaya çalışılmıştır.

2009 yılında Saliha Koday, Kübra Erhan’la birlikte hazırlanmış olduğu “Tortum Çayı Vadisinde Yer Alan Belediye Örgütlü Yerleşmeler” adlı çalışmada bu sahada iki ilçe merkezi ve dört belde olmak üzere toplam altı belediye örgütlü yerleşmenin coğrafi özellikleri belediye teşkilatları hizmet kapasiteleri ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Zeki Koday 2009’da “İdari Coğrafya Özellikleri Bakımından Aziziye Metropol İlçesi” adlı çalışmasında Aziziye ilçesinin idari bakımdan Erzurum’a bağlı olup, ilçe merkezinin il merkezine 14 km uzaklıkta yer aldığını belirtilmiştir. Bu çalışmada ilçenin adının Aziziye yerine Ilıca olması gerektiği, Aziziye’nin Erzurum şehri içerisinde yer almadığı için metropol ilçe adlandırmasının yanlışlığı, Dadaşkent’le Ilıca’nın ortak adının Aziziye olduğu gibi konuların yanında Aziziye ilçesine bağlı 35 mahalle ve 49 köy yerleşmesi bulunduğu vurgulanmıştır.

2010 yılında, “Coğrafi Faktörlerin Mülki Yapılanma Üzerindeki Etkilerine Bir Örnek: Afyonkarahisar İli” adlı çalışma Hakkı Yazıcı, Nusret Koca ve M. Kürşat Koca tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada Afyonkarahisar ilinin genel coğrafi özellikleri, ilin idari bölünüşü, coğrafi bölgeler arasında geçiş sahasında yer aldığı ancak coğrafi yapının dağınıklığı nedeniyle yeteri kadar çekim merkezi haline gelemediği vurgulanmıştır.

2010’da Hulusi Karagel “Tarihsel Süreç İçerisinde Doğu Anadolu Bölgesindeki Mülki Yönetim Alanlarının İdari Coğrafya Analizi” adlı çalışmasını yapmıştır. Bu çalışmada Doğu Anadolu bölgesinde yer alan mülki idari alanları tarihi dönemlere göre ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Zeki Koday 2010 yılında “Yusufeli İlçesinin İdari Coğrafya Analizi” adlı çalışmasını yine Kübra Erhan’la yapmıştır. Bu çalışmada, Yusufeli ilçesinin Karadeniz Bölgesi’nin Doğu Karadeniz Bölümü sınırları içerisinde yer aldığı, idari bakımdan Artvin ili yönetim sınırları içerisinde bulunduğu, Çoruh Nehri havzasının, Orta Çoruh kesiminde kurulmuş olup, kuzeyden Altıparmak Dağları, güneyden ise Mescit Dağları’nın doğu uzantılarıyla sınırlandırılmış olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca Artvin ilinin 7436 km²’lik yüzölçümü ile alan bakımından ülkemizin en küçük illeri arasında yer aldığı, ilin en büyük yüzölçümüne sahip ilçesini 2327 km² ile Yusufeli oluştururken, Hopa ilçesinin 289 km² ile ilin en küçük ilçesi olduğu belirtilmiştir. Yusufeli ilçesinde bir ilçe merkezi ve bir belde olmak üzere iki kentsel idari alan ve 61 köy idari alanı bulunduğu ortaya konulmuştur.

2010 yılında Zerrin Karakuzulu, *Sakarya İlindeki Kasaba Yerleşmeleri* adlı kitabında önce Sakarya ilinin genel coğrafi özellikleri ve idari coğrafya analizini

ortaya koyduktan sonra ildeki kasaba yerleşmelerini fonksiyonel özellikler bakımından incelemeye çalışmıştır.

Özçağlar 2011’de çıkarmış olduğu *İdari Coğrafya* kitabı ile idari coğrafya üzerine yaptığı çalışmalarını daha da geliştirerek ülkemizin idari taksimatında yapılan değişiklikleri ve ülkemizin idari analizini ayrıntılı bir şekilde ortaya koymuştur. Bu çalışmada ülke, devlet, devlet sınırları tespiti konuları açıklandıktan sonra ülkemizdeki idari coğrafya açısından yerleşmeler ve bu yerleşmelerin fonksiyonları ele alınmıştır. Ayrıca Türkiye’deki yerleşmelerin idari bölünüş içerisindeki işlevleri incelenmiştir. Böylece idari işlevi olan kırsal yerleşmeler yani köy yerleşmeleri ve özellikleri ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir. Köy idari alanları ve kentsel idari alanlar detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Ayrıca büyükşehir belediye il merkezlerinin kentsel idari alanları alt başlığı adı altında ülkemizde 1984 tarihinden itibaren oluşturulan büyükşehirler, metropol ilçeleri ve nüfusları, büyükşehir sınırları içerisinde kalan köylerin idari bakımdan mahalleye dönüştüğü ve büyükşehir ilan edilen illerin hangi yasayla büyükşehir statüsüne kavuştuğu hakkında bilgiler verilmiştir. İdari bakımdan ülkemizdeki ilçeler, ilçe merkezi durumundaki kasabalar ve nüfus miktarları, ilçe merkezi durumundaki şehirler ve nüfus miktarları şeklinde incelenmişlerdir. İl merkezleri ise şehire dönüşüm sürecinde olanlar, küçük şehir durumunda olanlar, orta büyüklükte olanlar, nüfus miktarı bakımından büyükşehir niteliği kazanmış normal statüdeki il merkezleri ve büyükşehir belediye metropoliten alanlardaki il merkezleri şeklinde sınıflamaya tabi tutulmuştur. Ayrıca il ve ilçe merkezi gibi idari bir görevi olmayan beldeler de nüfus miktarlarına göre gruplandırılmışlardır. Bu çalışmada Cumhuriyet dönemindeki idari taksimatlarda yapılan değişikliklere bağlı olarak bazı illerin kaldırıldığı veya yeni oluşturulan iller hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir.

2011’de Zerrin Karakuzulu ve Sevinç Pekel tarafından hazırlanan “Bir İpek Yolu Yerleşmesi Bursa’nın Bugünkü İdari Coğrafya Analizi” adlı çalışmada Bursa ilinin idari bölünüşü, ilçelerin yüzölçümleri, nüfusları ve nüfus yoğunlukları hakkında bilgiler verildikten sonra köy idari alanları ve kentsel idari alanlar ayrıntılı bir şekilde ortaya konulmuştur.

2012’de Faruk Kaya, Sinan Kocaman ve Tolga Korkusuz “Ağrı ilinin İdari Coğrafya Analizi” adlı çalışmada ilin Cumhuriyet dönemindeki idari taksimatlarındaki değişiklikler, ilçeleri, ilçe nüfusları, köy idari alanları ve kentsel idari alanlar idari coğrafya bakımından analiz edilmeye çalışılmıştır.

2012’de Fatih Altuğ, “İdari Coğrafya Özellikleri Bakımından Şereflikoçhisar İlçesinin Analizi” adlı çalışmasında Şereflikoçhisar ilçesini ilçe analizi bakımından incelemiştir. İlçenin adı ve geçmişten günümüze idari yapısı değerlendirilmiştir.

2012 yılında Zeki Koday tarafından yapılan “Artvin İlinin İdari Coğrafya Analizi” adlı çalışmada Artvin ilinin genel coğrafi özellikleri ilçeler ilçelere bağlı

köyler bu köylerin il ve ilçe merkezine olan uzaklıkları nüfus miktarları ayrıntılı bir şekilde izah edilmiştir.

2013’te Asım Çoban tarafından “Vezirköprü İlçesinin İdari Coğrafya Analizi” isimli çalışmada Samsun iline bağlı Vezirköprü ilçesi idari coğrafya özellikleri bakımından incelenmeye çalışılmıştır. Bu eserde Vezirköprü ilçesinin 139 köy ile Türkiye’de en fazla köy yerleşmesine sahip ilçe olduğu belirtilmiştir. İlçenin genel coğrafi özellikleri hakkında bilgi verildikten sonra köy idari alanları ve kentsel idari alanlar hakkında ayrıntılı açıklamalar yapılmıştır.

2013’te Deniz Taşkın ve Kantürk Yiğit Güzin “İdari Coğrafya Açısından Büyükşehir Belediyeleri” adlı çalışmalarında ülkemizdeki büyükşehir belediye illeri idari coğrafya özellikleri bakımından incelemiştir.

2013 yılında “Rize ilinin İdari Coğrafya Analizi” adlı çalışmayı yine Kübra Erhan’la birlikte yapan Zeki Koday bu çalışmalarında Erzurum ili örneğinde olduğu gibi Rize ilinin idari analizini ortaya koymuşlardır.

2014’de Ali Özçağlar, “Türkiye’deki Yerel Yönetim Alanlarının İdari Coğrafya Ulusal Kalkınma Yerel ve Bölgesel Kalkınma Bakımından Önemi” adlı çalışmasında yerel yönetim alanlarının önemi ve ulusal kalkınmaya katkısını ortaya koymuştur.

2014’te Hulusi Karagel tarafından yapılan “Mülki İdare Sınırlarının Belirlenmesi ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar ve Türkiye’deki Geçerli Uygulamalar” adlı çalışmada mülki idari sınırları incelenerek idari taksimattan kaynaklanan sorunlara değinilmiştir.

2014’te Mehmet Zeydin Yıldız “XIX. Yüzyılda Hakkâri’nin İdari Yapısı” adlı çalışmasında XIX. yüzyılda Hakkâri ilinin idari coğrafya yapısı ve idare şeklini konu olarak ele almış ve incelemiştir.

2014’te Sinan Kocaman “Kars İlinin İdari Coğrafya Analizi” adlı çalışmasında Kars ilini idari coğrafya özellikleri bakımından incelemiştir.

2015’te Özçağlar, daha önce idari coğrafya adlı kitabında bazı değişiklikler yaparak *Yönetmelik Coğrafya* olarak yayınlamıştır. Ülkemizin idari taksimatında sık sık yapılan değişiklikler nedeniyle karıştırılan konuları aydınlığa kavuşturması için böyle bir esere şiddetle ihtiyaç duyulmaktaydı. 10.09.2014 tarih ve 6552 sayılı yasa ile bucaklar mülki idare kademesinden tamamen kaldırılmış, 6360 sayılı kanunla 30 ilin yönetsel alanı büyükşehir belediyesinin hizmet alanı haline getirilmiş ve bu illerin il özel idarelerinin kaldırılarak görev ve yetkileri büyükşehir belediyelerine devredilmiştir. Geri kalan 51 ilde bucakların kaldırılması dışında eski yönetsel yapının aynen sürdürülmesi gibi düzenlemeler kitapta değinilen konular arasında yer almaktadır.

2015 yılında “Türkiye’de Mülki İdare Bölümlemelerindeki ve Belediye Sınırlarındaki Değişikliğin Coğrafi Araştırmalara Etkisi (Artvin, Erzurum, Rize Örneği)” adlı çalışmada Zeki Koday - Kübra Erhan’la daha önce idari analiz çalışmaları

yaptıkları Artvin, Erzurum ve Rize illerindeki idari değişikliklerden kaynaklanan coğrafi araştırmalardaki güçlükleri ve sorunları ortaya koymaya çalışmışlardır.

2015'te Faruk Kaya "Hakkâri İlinin İdari Coğrafya Analizi" adlı çalışmasında Hakkâri ilinin genel coğrafi özellikleri ve ilin idari coğrafyası hakkında ayrıntılı bilgiler vermiştir.

2015'de Faruk Kaya "İğdır İlinin İdari Coğrafya Analizi" adlı çalışmasında İğdır ilinin genel coğrafi özellikleri, ilin komşu illerle yüzölçümü ve nüfus miktarları bakımından mukayesesi yapıldıktan sonra köy idari alanları ve kentsel idari alanlar hakkında açıklamalar yaparak ilin idari analizi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2015'te "Ağrı İlinin İdari Coğrafya Analizi" adlı çalışma Sinan Kocaman, Faruk Kaya, Tolga Korkusuz tarafından yapılmış olup, bu çalışmada Ağrı ilinin idari coğrafya analizi ayrıntılı bir şekilde ortaya konulmuştur.

2016'da Özçağlar "Büyükşehir Belediyeli İllerde Kır ve Kent Nüfusunun Tespiti Mümkün mü?" isimli çalışmasında büyükşehir ilan edilen illerdeki köylerin idari bakımdan mahalleye dönüştüğünü buradaki kırsal nüfusun da şehir nüfusu içerisinde gösterilmesi sorununu ayrıntılı bir şekilde ortaya koymuştur.

2016'da "Niğde İlinin İdari Coğrafya Analizi" adlı çalışma Yasin Duran, Caner Aladağ, Tahsin Tapur tarafından yapılmış olup Niğde ilinin idari coğrafya analizi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2016'da Vedat Karadeniz ve Yrd. Doç. Dr. M Samet Altınbilek tarafından hazırlanan "Erzincan İlinin İdari Coğrafya Analizi ve İdari Sınırlardan Kaynaklanan Sorunlar" adlı çalışmada Erzincan ilinin genel coğrafi özellikleri, ilin idari gelişimi, köy idari alanları, kentsel idari alanlar ve ilin idari sınırlarından kaynaklanan sorunlar hakkında bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

2016 yılında Özçağlar, Kerime Karabacak'la birlikte "Büyükşehir Belediyeli İllerle Birlikte Ortaya Çıkan Merkez İlçe ve İl Merkezi Sorunsalı Memleket Siyaset Yönetim" konulu makale çalışması yapmıştır. Bu çalışmada yapılan son yasal düzenlemelerle iller, büyükşehir belediyeli ve büyükşehir belediyesiz olmak üzere iki farklı yapıya kavuşmuştur. Büyükşehir belediyesi bulunmayan 51 ilde, illerin yönetsel alanını oluşturan ilçelere ait listelerde ilk sırada merkez ilçeler yer alırken; büyükşehir belediyeli 30 ilde, "merkez" unvanı taşıyan ilçelere rastlanılmamaktadır. Bu illerde 24 merkez ilçenin yönetsel alanı, il merkezi konumundaki şehrin yerleşim alanıyla birlikte metropol ilçelere bölünmüşlerdir. Bu şekilde oluşturulan büyükşehir merkez ilçelerine, il merkezindeki (şehirdeki) semtlerin adları veya başka adlar verilmiştir. Buna karşılık büyükşehir belediye teşkilatı kurulan Aydın, Mardin, Muğla, Ordu, Tekirdağ ve Trabzon illerinin merkez ilçeleri, il merkezi durumundaki şehirlerin yerleşim alanlarının darlığı yüzünden alt ilçelere bölünmemiştir. Bu illerde il merkezinin bölünmesiyle oluşan yeni ilçelere merkezle

ilgili olmayan adlar verilmiş olması ilin merkez ilçesinin ve il merkezinin neresi olduğu sorusunu gündeme getirmiştir.

Türkiye’nin İdari Coğrafyası adlı çalışmayı 2016 yılında Kübra Erhan’la birlikte yapan Zeki Koday bu çalışmada kısaca Türkiye’nin idari coğrafya analizini ortaya koyulduktan sonra özellikle büyükşehir belediye illerdeki idari bölünüş ve büyükşehir belediyesi bulunmayan illerdeki idari bölünüşler hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca Cumhuriyet döneminde Türkiye’nin idari yapısındaki değişiklikler dönemlerine göre kısa izah edilmiştir.

2016 yılında “Aydın İlinin İdari Coğrafya Analizi” adlı çalışmayı yapan Ferdi Akbaş ve Zeki Koday büyükşehir olan Aydın ilinin idari analizini ortaya koymaya çalışmışlardır.

2016 yılında “Manisa İlinin İdari Coğrafya Analizi” adlı çalışmayı yapan Kübra Erhan, Ferdi Akbaş ve Zeki Koday, bu çalışmada Manisa ilini idari analiz yönünden incelemişlerdir. Büyükşehir olan Manisa ilindeki metropol ilçeler ve diğer büyükşehir ilçeleri ile bu ilçelerin nüfus miktarları ve nüfus yoğunlukları coğrafyayla ilişkilendirilerek ortaya konulmuştur.

2016’da “Nevşehir İlinin İdari Coğrafya Analizi” adlı çalışma Caner Aladağ, Yasin Duran, Tahsin Tapur tarafından yapılmış olup Nevşehir ilinin idari coğrafya yapısı incelenerek ilin idari coğrafya analizi ortaya konulmuştur.

Özçağlar ve Kerime Karabacak tarafından 2017 yılında yapılan “Merkez İlçeleri Metropol Büyükşehir İlçelerine Bölünmeyen Büyükşehir Belediye İller Üzerine Bir Analiz” adlı çalışma Türk Coğrafya Kurumu’nun düzenlediği 75. Yıl Uluslararası Kongresi’nde bildiri olarak sunulmuş tam metin olarak bildiri kitabında yayınlanmıştır. Bu çalışmada, 12/11/2012 tarih ve 6360 sayılı kanunla büyükşehir belediye hale getirilen 14 il arasında yer alan Aydın, Mardin, Muğla, Ordu, Tekirdağ, Trabzon illerinin “merkez ilçelerinde” diğer illerden farklı olarak metropol ilçe bölünmesi yapılmadığı belirtilmiştir. Yapılan bu çalışmada yukarıda adları geçen 6 merkez ilçenin içinde yeni ilçeler oluşturulmamasının başlıca nedeninin il merkezi konumundaki şehirlerin merkez ilçe içinde kapladıkları alanların küçük olduğu tespit edilmiştir. Nitekim Mardin Merkez ilçesi: 9 km², Muğla Merkez ilçesi: 12 km², Ordu Merkez ilçesi: 19 km², Trabzon Merkez ilçesi: 21 km², Tekirdağ Merkez ilçesi: 25 km², Aydın Merkez ilçesi: 31 km² alan kapsamaktadır.

2017’de “Akhisar Büyükşehir İlçesinin İdari Coğrafya Analizi” adlı çalışma Zeki Koday, Günay Kaya ve Ferdi Akbaş tarafından birlikte yapılmış olup büyükşehir ilçe analizi şeklinde yapılmıştır. Bu çalışmada Akhisar büyükşehir ilçesinin kentsel ve kırsal mahalleleri ilçe merkezi ve il merkezine olan uzaklıkları nüfus miktarları ayrıntılı bir şekilde incelendikten sonra büyükşehir ilçe idari analizi yapılmaya çalışılmıştır.

2017’de Eren Şenol “Büyükşehir Belediyeli İllerde Kırsal Nüfusun Tespiti: Ordu İli Örneği” adlı idari coğrafya çalışmasında TÜİK’in mahalle düzeyindeki verilerini kullanılarak büyükşehir statüsüne sahip Ordu ilinin kırsal nüfusunu tesbit etmeye çalışmıştır.

2017’de Barış Taş “Türkiye’de Yönetim ve Yerleşme Açısından Mahalleler” isimli çalışmasında mahallenin Türkiye’de hem idari bir ünite hem de bir tür kırsal yerleşme adı olduğu vurgulanmıştır. İdari açıdan ele alındığında mahalle, belediye örgütüne sahip kentsel yerleşim birimleri içerisinde bulunan, muhtar ve ihtiyar heyeti tarafından yönetilen yerel yönetim birimini oluşturduğu belirtilmiştir.

2017’de Okan Türkan, hazırlamış olduğu “Kastamonu İlinin İdari Coğrafya Analizi (1935-2010)” adlı araştırmasını metodik olarak bölgesel, hukuki, tarihsel ve idari coğrafya temelleri üzerine yapmıştır. Kastamonu ili 1935’ten günümüze incelenerek idari açıdan yaşanan değişim, CBS (Coğrafi Bilgi Sistemleri) ortamında hazırlanan haritalar ve tablolar ile desteklenerek ortaya konulmuştur.

2017’de Kerime Karabacak “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin İdari Coğrafya Analizi” adlı çalışmasında KKTC’nin idari coğrafya analizini ayrıntılı bir şekilde ortaya koymaya çalışılmıştır. Kısaca tarihsel süreç içerisindeki yönetsel yapısı ortaya konulduktan sonra Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde idari kademelenmedeki en üst yönetsel alan ilçeler, sonra bucak ve köyler ele alınmıştır. 2017 Şubat ayında yapılan bir değişiklik ile bugün KKTC’de 6 ilçe, 12 bucak merkezi ve 187 yerleşim birimi bulunduğu belirtilmiştir. Yasal düzenlemede yapılan son değişiklikle Lefke, Güzelyurt’tan ayrılarak ilçe haline getirilmiştir. Ülkede 6 ilçe merkezi ve 22 belde olmak üzere 28 kentsel ve 159 kırsal idari alanın bulunduğu ifade edilmiştir.

2018’de Cemalettin Şahin “Ordu İlinde Mülki İdare Taksimatının Kuruluş ve Gelişimi” adlı çalışmada Ordu ilinin idari coğrafya analizinin ortaya koymuştur. Çalışmada, Ordu ilinin 1920 yılından beri il olduğu, bu ile bağlı mevcut ilçelerin hangi tarihte hangi sayılı yasayla ilçe haline getirildikleri ve ilçelerin köy sayıları ile ilçe yüzölçümü hakkında bilgiler verilmiştir.

2018’de Konur Alp Demir “Yerleşme ve İdari Coğrafya Bağlamında Türk Mülki İdare Sistemi” adlı çalışmasında ülkemizdeki yerleşme ve mülki idari bölünüş sisteminin değerlendirmesini yapmıştır.

2018’de Döndü Üçeçam Karagel “Hatay İli Yerleşme Coğrafyası I (Yerleşmelerin Kuruluşu, Gelişmesi ve İdari Coğrafya Özellikleri)” isimli çalışmasını kitap olarak yayınlamıştır. Çalışmada Hatay ilinde yerleşmelerin kuruluşu, gelişimi ve idari coğrafya özellikleri ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

2018’de Özçağlar, “Büyükşehir Belediyeli İllerde Yok Sayılan Kasabalar Üzerine Bir Analiz” adlı çalışmada ülkemizdeki kasabalar tanımlanarak sınıflandırılmıştır. Kasabaların büyükşehir olmayan illerde genellikle belde olduğu ancak büyükşehir

ilan edilen illerde ise beldeler kaldırıldığı için kasabalar bir bakıma yok sayılmış olduğu ve kırsal mahalleye dönüştürüldüğü sorunları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2019'da Zeki Koday ve Taner Aydın tarafından "İdari Coğrafya Özellikleri Açısından Elmalı (Antalya) İlçesi" adlı çalışmada Elmalı ilçesi ilçe idari analizi bakımından incelenmiştir.

Sonuç

Yapılan bu araştırmayla, ülkemizdeki idari coğrafya çalışmaları ve bu çalışmaların kısaca içerikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Burada tespit edemediğimiz veya halen yayın aşamasında olan idari coğrafya çalışmaları mutlaka bulunacaktır. İncelemeye aldığımız idari coğrafya çalışmalarında ülkemizin idari birimlerinin ayrıntılı bir şekilde analiz edilmeye çalışıldığını görmekteyiz. Bu sayede bilmediğimiz birçok idari coğrafya konusunun gün ışığına çıktığını görmekteyiz. Ülkemizin idari yapısında son zamanlarda sık sık yapılan idari değişiklikleri de dikkate aldığımızda bu tip çalışmalara çok büyük ihtiyaç duyulmaktadır. Coğrafi araştırmalarda idari taksimatlarda yapılan değişikliklerden kaynaklanan sorunların ortaya konulması ise ayrı bir sorun olarak ortada durmaya devam etmektedir. Yine de yapılan her idari coğrafya çalışmasının bilimsel araştırmalara büyük katkı sağlayacağını ümit etmekteyiz.

Kaynakça

- Aladağ, C., Duran, Y., Tapur, T., 2017, "Nevşehir İlinin İdari Coğrafya Analizi" (21.09.2017 -23.09.2017), I. Uluslararası İpekyolu Akademik Çalışmalar Sempozyumu -International Symposium of Silk Road Academic Studies Analizi" (03.11.2016 -05.11.2016) , Yayın Yeri: 1st International Academic Research Congress.
- Altuğ, F., "İdari Coğrafya Özellikleri Bakımından Şereflikoçhisar İlçesinin Analizi", *TÜCAUM VII. Ulusal Coğrafya Sempozyumu (17-18 Ekim 2012)*.
- Arslan, H., "Akçadağ İlçesinin İdari Bölünüşündeki Gelişmeler", *Elazığ: Fırat Üniversitesi Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Merkezi (DAUM)*, 2004.
- Çoban, A., (2013), "Vezirköprü İlçesinin İdari Coğrafya Analizi", *International Journal of Social Science*, sy. 6, s. 403-420.
- Darkot, B., "Türkiye'nin İdari Coğrafyası Üzerine Düşünceler", *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, c. 6, sy. 2, 1961, s. 35-46.
- Demir, K. A., "Yerleşme ve İdari Coğrafya Bağlamında Türk Mülki İdare Sistemi", *Ege Coğrafya Dergisi Egean Geographical Journal*, 2018, sy. 2, s. 195-212.
- Duran, Y., Aladağ, C., Tapur, T., "Niğde İlinin İdari Coğrafya Analizi", *1st International Academic Research Congress (03-05 Kasım 2016)*.

- Karabacak, K., “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin İdari Coğrafya Analizi”, *Türk Coğrafya Kurumu'nun 75. Kuruluş Yılı Uluslararası Kongre Bildiriler Kitabı (8-10 Kasım 2017)*.
- Karadeniz, V., Altınbilek, S., “Erzincan İlinin İdari Coğrafya Analizi ve İdari Sınırlardan Kaynaklanan Sorunlar”, *Uluslararası Erzincan Sempozyumu (28 Eylül – 1 Ekim 2016)*.
- Karagel, D. Ü., “Hatay İli Yerleşme Coğrafyası I”, *Yerleşmelerin Kuruluşu, Gelişmesi ve İdari Coğrafya Özellikleri* içinde, Ankara: Pegem, 2018.
- Karagel, H., “Türkiye de İdari Alanların Belirlenmesi ve Sorunları Sumbas Örneği”, Fırat Üniversitesi Sos.Bil. Enst., Doktora Tezi, 2008.
- Karagel, H., “Tarihsel Süreç İçerisinde Doğu Anadolu Bölgesindeki Mülki Yönetim Alanlarının İdari Coğrafya Analizi”, *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi*, 2010.
- Karagel, H., “Mülki İdare Sınırlarının Belirlenmesi ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar ve Türkiye'deki Geçerli Uygulamaları”, *Ankara Üniversitesi TÜCAUM VII. Coğrafya Sempozyumu (18-19 Ekim 2012)*, 2014, s. 96-106.
- Karakuzulu, Z., *Sakarya İlindeki Kasaba Yerleşmeleri*, Sakarya: Değişim Yayınları, 2010.
- Karakuzulu, Z., Pekel, S., “Bir İpek Yolu Yerleşmesi Bursa'nın Bugünkü İdari Coğrafya Analizi”, 8. *Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi (9-13 Haziran 2010)*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı, 2010.
- Kaya, F., “İğdir ilinin İdari Coğrafya Analizi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2015, sy. 41, s. 703-716.
- Kaya, F., “Hakkari İlinin İdari Coğrafya Analizi”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 2015.
- Kaya, F., Kocaman, S., Korkusuz, T., “Ağrı ilinin İdari Coğrafya Analizi”, *Atatürk Üniversitesi I. Ulusal Coğrafya Sempozyumu*, 2012.
- Kocaman, S., “Kars İlinin İdari Coğrafya Analizi”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 2014.
- Kocaman, S., Kaya, F., Korkusuz, A. G. T., “Ağrı İlinin İdari Coğrafya Analizi”, *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü I. Ulusal Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı (28-30 Mayıs 2011)*, s. 329-345.
- Koday, S., Erhan, K., “Tortum Çayı Vadisinde Yer Alan Belediye Örgütlü Yerleşmeler”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2009, sy. 13, s. 47-66.
- Koday, Z., “İdari Coğrafya Özellikleri Bakımından Aziziye Metropol İlçesi”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2009, sy. 13, s. 67-80.
- Koday, Z., Erhan, K., “Erzurum İlinin İdari Coğrafya Analizi”, *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2008, sy. 41, s. 231-248.
- Koday, Z., Erhan, K., “Yusufeli İlçesinin İdari Coğrafya Analizi”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2010, sy. 14, s. 231-241.
- Koday, Z., Erhan, K., “Türkiye'de Mülki İdare Bölümlemelerindeki ve Belediye Sınırlarındaki Değişikliğin Coğrafi Araştırmalara Etkisi (Artvin-Erzurum-Rize

- Örneği)", *Coğrafya'ya Adanmış Bir Ömür* içinde, ed. Serhat Zaman ve Oğün Coşkun, Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayınları, 2015.
- Koday, Z., "İdari Coğrafya Özellikleri Bakımından Artvin", *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü 1. Ulusal Coğrafya Sempozyumu(28-30 Mayıs 2012), Bildiriler Kitabı*, Erzurum.
- Koday, Z., Kitap Tanıtımı: Yönetmelik Coğrafya, Ankara: Nika Yayın Evi, 2015, s. 69-71.
- Koday, Z., Akbaş, F., "Aydın İlinin İdari Coğrafya Analizi", *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2016, sy. 57, s. 63-91.
- Koday, Z., Akbaş, F., & Günay, K., "Akhisar Büyükşehir İlçesinin İdari Coğrafya Analizi", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2017, sy. 21, s. 443-455.
- Koday, Z., Aydın, T., "İdari Coğrafya Özellikleri Açısından Elmalı (Antalya) İlçesi", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2019.
- Koday, Z., Erhan, K., "Rize İlinin İdari Coğrafya Analizi", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2013, sy. 50, s. 39-54.
- Koday, Z., Erhan, K., "Türkiye'nin İdari Coğrafyası", *Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası* içinde, Ankara: Pegem Akademi, 2016.
- Koday, Z., Erhan, K., Akbaş, F., "Manisa İlinin İdari Coğrafya Analizi", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2016, sy. 20, s. 359-379.
- Özçağlar, A., "Türkiye'nin idari coğrafyası bakımından köy, bucak, ilçe, il ve belde kavramları üzerine düşünceler", *AÜ DTCF Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, 1996, sy. 12, s. 7-25.
- Özçağlar, A., *Türkiye'de Belediye Örgütlü Yerleşmeler*, Ankara: Ekol Yayınevi, 1997.
- Özçağlar, A., "Türkiye'de mülki idare bölümlerinin idari coğrafya analizi", *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 2005, sy. 3, s. 1-25.
- Özçağlar, A., *Yönetmelik Coğrafya*, Nika Yayınevi, 2015.
- Özçağlar, A., *İdari Coğrafya*, Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık, 2011.
- Özçağlar, A., "Türkiye'deki Yerel Yönetim Alanlarının İdari Coğrafya Ulusal Kalkınma Yerel ve Bölgesel Kalkınma Bakımından Önemi", *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi VIII. Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 2014, c. 1.
- Özçağlar, A., "Büyükşehir Belediyeli İllerde Kır ve Kent Nüfusunun Tespiti Mümkün mü?", *TUCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*, 2016.
- Özçağlar, A., "Büyükşehir Belediyeli İllerde Yok Sayılan Kasabalar Üzerine Bir Analiz", *TUCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu - International Geography Symposium on the 30th Anniversary of TUCAUM*, Ankara.
- Özçağlar, A., Karabacak, K., "Büyükşehir Belediyeli İllerle Birlikte Ortaya Çıkan Merkez İlçe Ve İl Merkezi Sorunsalı", *Memleket Siyaset Yönetim Dergisi*, 2016, sy. 25, s. 1-30.
- Özçağlar, A., Karabacak, K., "Merkez İlçeleri Metropol Büyükşehir İlçelerine Bölünmeyen Büyükşehir Belediyeli İller Üzerine Bir Analiz", *Türk Coğrafya Kurumu 75. Yıl Uluslararası Kongresi (8-10 Kasım 2017), Bildiri Kitabı*, Ankara.

- Özözen Kahraman, S., “Türkiye’de Yerleşim Birimlerinde İdari Statü Değişikliğinin Seçimlere Yansımaları”, *Ege Coğrafya Dergisi*, 2004, sy. 13, s. 59-71.
- Şahin, C., “Ordu İlinde Mülki İdare Taksimatının Kuruluş ve Gelişimi”, *Memleket Pusulası Ordu* içinde, İstanbul: Babil Basım Yayıncılık, 2018, s. 131-146.
- Şenol, E., “Büyükşehir Belediyeli İllerde Kırsal Nüfusun Tespiti: Ordu İli Örneği”, *Türk Coğrafya Kurumu’nun 75. Kuruluş Yılı Uluslararası Kongre Bildiriler Kitabı (8-10 Kasım 2017)*.
- Taş, B., “Türkiye’de Yönetim ve Yerleşme Açısından Mahalleler”, *Türk Coğrafya Kurumu’nun 75. Kuruluş Yılı Uluslararası Kongre Bildiriler Kitabı (8-10 Kasım 2017)*.
- Taşkın, D., Güzin, K.Y., “İdari Coğrafya Açısından Büyükşehir Belediyeleri”, *The Journal of Academic Social Science Studies (JASS)*, 2013.
- Türkan, O., “Kastamonu İlinin İdari Coğrafya Analizi (1935-2010)”, *Türk Coğrafya Kurumu’nun 75. Kuruluş Yılı Uluslararası Kongre Bildiriler Kitabı (8-10 Kasım 2017)*.
- Yazıcı, H., Koca, N., Koca, K., “Coğrafi Faktörlerin Mülki Yapılanma Üzerindeki Etkilerine Bir Örnek: Afyonkarahisar İli”, *Amme İdaresi Dergisi*, 2010, sy. 43, s. 109-124.
- Yıldız, M. Z., “XIX. Yüzyılda Hakkari’nin İdari Yapısı”, *Uluslararası Tarihte Hakkari Sempozyumu (14-16 Kasım 2014)*.

Türkiye'de İdari Coğrafya Analizi Çalışmaları

Zeki KODAY

Özet

Bilindiği gibi ülkemizdeki idari taksimat "mülkî taksimat" il (vilayet) olduğundan illerin tek tek ele alınarak incelenmesi ülkemizin idari coğrafyasının daha iyi anlaşılması bakımından büyük önem taşımaktadır. Ülkemizde yapılan idari coğrafya çalışmaları yakın zamanlara kadar yok denecek kadar az iken, son yıllarda birçok çalışma yapılmıştır. Bu eserde sadece coğrafyacıların yaptığı idari coğrafya çalışmaları tarih sırasına göre değerlendirmeye alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: İdari Coğrafya, İdari Taksimat, İl, İlçe.

Studies of Administrative Geography in Turkey

Zeki KODAY

Abstract

The administrative division in Turkey is based on the unit of provinces. For this reason, analyzing the provinces on an individual basis is important for understanding administrative geography. The number of studies on administrative geography in Turkey has mounted greatly in recent years. This paper aims to provide a chronological overview and analysis of such studies focusing only on those conducted by geographers.

Keywords: Administrative Geography, Administrative Division, Province, District.

